

Що таке комунікативна компетентність?

Компетентність у смисловому значенні охоплює три аспекти: знання, уміння, навички. Термін *компетенція* широко використовується в наш час там, де йдеться про навчання і виховання. *Компетентність* – це комплексна характеристика особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку, знання, уміння, навички; має здатність до творчого вирішення завдань, ініціативності, самостійності, самооцінки, самоконтролю; це сформованість інтелектуальних операцій, спрямованість у діяльності, усвідомленість і мотиваційна насиченість. На кожному віковому етапі компетентність має орієнтовні показники розвитку особистості, тобто різні види компетенції.

Виходячи з того, що компетентність є складним утворенням, більшість дослідників виокремлюють у цьому педагогічному явищі певні напрями чи групи. Зупинюсь на одному з найважливішому з них.

Комунікативна компетентність – здатність вступати в комунікацію з метою порозуміння. (за Л. Гузєєвим).

Комунікативна компетентність – це вища здатність особистості, яка дає змогу розв'язувати проблеми, що виникають у різних життєвих ситуаціях, це конгломерат знань, мовних та позамовних умінь і навичок спілкування, „набутих особистістю під час природної соціалізації, навчання та виховання (за Ю. Ємельяновим).

Комунікативна компетентність містить оволодіння мовами та способами взаємодії з людьми, навички роботи в групі. Учень має вміти відрекомендувати себе, написати листа, анкету, заяву, поставити запитання, вести дискусію тощо.

Комунікативна компетентність містить три складові: *мовну, мовленнєву й соціокультурну*.

Комунікативна компетенція – комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально – побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування.

Формування комунікативної компетенції спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, засвоєння мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування. Розвивати мову дитини, на думку К.Д.Ушинського – це майже те ж, що розвивати її мислення, тому що мова тісно пов'язана з думкою.

Виокремлюють такі ***складові комунікативної компетентності***:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда;
- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища;
- адекватна орієнтація людини в самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації;

- готовність і уміння будувати контакт з людьми;
- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій;
- знання, уміння і навички конструктивного спілкування;
- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії.

Таким чином, комунікативна компетентність постає як структурний феномен, що містить як складові цінності, мотиви, установки, соціально-психологічні стереотипи, знання, уміння, навички.

Для формування кола спілкування, знайомств, встановлення дружніх та інтимних стосунків, ведення ділових перемовин, здійснення покупок, досягнення домовленостей і ведення підприємницької діяльності, розв'язання конфліктних ситуацій та пошуку взаєморозуміння з оточуючим тощо.

Комунікативні навички – це специфічний поведінковий комплекс умінь, який дозволяє кожному з нас:

- встановлювати контакти й підтримувати спілкування;
- презентувати себе й зацікавлювати співрозмовника;
- представляти власну точку зору, добирати аргументи та контраргументи під час спілкування;
- розв'язувати конфлікти і захищатися від маніпуляцій;
- використовувати й розуміти вербальні та невербальні засоби спілкування;
- виявляти емпатію, розуміти позицію партнера по спілкуванню, його мотиви, реакції, інтереси тощо.

Класифікацій комунікативних здібностей відомо кілька десятків. Пропонуємо познайомитися з простою і ємкою системою, запропонованою І. Пінтосевичем, яка дозволить зрозуміти основні напрями педагогічних підходів в роботі з підлітками.

В даному типологічному підході враховано весь комплекс комунікативних умінь, необхідних для використання дорослою людиною в процесі спілкування.

1. **Інформаційно-комунікативні здібності.** Застосовуються для початку бесіди, її підтримання і завершення. Ці ж здібності людина використовує для привернення уваги до себе. Передбачають використання вербальних та невербальних засобів спілкування.

2. **Афективно-комунікативні здібності.** Допомагають помічати емоційний стан співрозмовника і доречно реагувати на нього. Саме ці здібності дають можливість проявляти по відношенню до партнера повагу, гуманність, співчуття, довіру та інші вищі почуття.
3. **Регуляційно-комунікативні здібності.** Дають можливість дотримуватися етичних норм, допомагати співрозмовнику в процесі спілкування й цивілізовано вирішувати конфлікти. Ці здібності також дозволяють людині приймати допомогу від інших людей.

В попередні вікові періоди – дошкільний і молодший шкільний – закладається стійка база для формування здатності до ефективної взаємодії з оточуючими.

Є специфічні здібності, які розвиваються в підлітковому і юнацькому віці. Наприклад, здатність здійснювати самооцінку, передбачати реакції інших людей, оцінювати ризики в процесі спілкування тощо.

Також попередньо сформовані вміння продовжують розвиватися і вдосконалюватися.

Пропоную познайомитися із структурою комунікативних здібностей, яка передбачає засвоєння підлітками відповідних вмінь:

- соціальна перцепція: пов'язана із сприйняттям, розумінням і оцінкою самих себе, інших людей і соціальних груп;
- гностичні вміння й рефлексія: пов'язана із свідомістю, класифікацією, узагальненням, систематизацією і переносом інформації;
- пізнавальні здібності: мають відношення до особливостей пам'яті, мислення, уяви та уваги;
- інтеракціональні вміння: передбачають здатність презентувати себе й налаштовуватися на співрозмовника;
- вольові якості;
- використання, сприйняття, інтерпретація вербальних і невербальних засобів спілкування;
- здатність розуміти й «розшифровувати» підтекст й контекст;
- вміння використовувати знакові системи комунікації тощо.